

Nęza Aleksandra, Matlingiewicz Szymon

Ocena atrakcyjności turystycznej wybranych miejscowości nadmorskich w Polsce

Streszczenie

Artykuł zawiera wyniki badań przeprowadzonych w wybranych miejscowościach nadmorskich w Polsce w letnim sezonie turystycznym. Podjęto próbę scharakteryzowania głównych cech zagospodarowania przestrzennego miejscowości nadmorskich. Autorzy przedstawili uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe, składające się na ich atrakcyjność turystyczną. Dokonano oceny elementów zagospodarowania turystycznego i walorów turystycznych, a także przeanalizowano dokumenty strategiczne dotyczące kierunków rozwoju turystyki na tych obszarach. Wskazano też mocne i słabe elementy tego zagospodarowania, a także zarekomendowano kierunki działań, które należy wprowadzić w celu poprawy obecnej sytuacji.

Evaluation of tourist attractiveness of selected coastal towns in Poland

Abstract

This article contains the results of research conducted by the authors in selected seaside localities in Poland during the summer tourist season. An attempt was made to characterise the specificity of spatial development of these localities. Natural and cultural features of their tourist attractiveness are presented. An assessment of the elements of tourism development and tourist assets was carried out, and strategic documents on the directions of tourism development of these localities were analysed too. Strong and weak elements of this development were identified, and directions of actions necessary in order to improve actual situation of these localities were recommended.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, waloryzacja, zagospodarowanie przestrzenne

Keywords: spatial planning, tourist attractiveness, valorisation

Otrzymano: 02.09.2022

Received: 02.09.2022

Zaakceptowano: 13.09.2022

Accepted: 13.09.2022

Sugerowana cytacja/Suggested citation: Nęcza, A., Matlingiewicz, S. (2022). Ocena atrakcyjności turystycznej wybranych miejscowości nadmorskich w Polsce. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 18, 155–170, doi: 10.24917/20845456.18.10

Wprowadzenie

Tereny znajdujące się nad Morzem Bałtyckim należą do najatrakcyjniejszych regionów w Polsce. Związane z sezonowym napływem turystów wyzwania, jakie stoją przed miejscowościami nadmorskimi, mogą prowadzić do powstawania zjawiska chaosu przestrzennego. Aby temu zapobiec, gminy prowadzą odpowiednie strategie rozwoju gminy lub rozwoju lokalnego. Istotą ich powstawania jest m.in. zapewnienie infrastruktury turystycznej, w tym bazy noclegowej, żywienia i towarzyszącej.

Zmieniający się od lat stan zagospodarowania przestrzennego, intensyfikacja ruchu turystycznego i utrzymanie odpowiedniego stanu środowiska przyrodniczego w polskich miejscowościach nadmorskich przyczyniły się do podjęcia badań dotyczących odtworzenia obecnej sytuacji na tym obszarze oraz porównania jej z kierunkami działań zawartymi w dokumentach strategicznych

Celem autorów artykułu była analiza obecnego stanu zagospodarowania turystycznego w wybranych miejscowościach nadmorskich i ocena ich atrakcyjności w kontekście sezonowości turystycznej, a także poziomu wykorzystania uwarunkowań geograficznych.

Metodyka badań

Badania zostały przeprowadzone w sezonie letnim 2022 roku w 6 wybranych miejscowościach Pobrzeży Koszalińskiego (Kołobrzeg, Ustronie Morskie, Ustka) i Gdańskiego (Władysławowo, Hel, Puck). Kryteria, którymi kierowano się przy ich wyborze to przede wszystkim: zróżnicowanie ich wielkości (mniejsze i większe miejscowości), różnorodność atrakcji turystycznych (lokalne centra turystyczne, ośrodki kulturowe oraz małe kąpieliska). Były to miasta i miejscowości wiejskie. Istotnym kryterium była również dobra dostępność komunikacyjna. Wszystkie miejscowości są powiązane dobrze rozwiniętą siecią kolei.

Podstawową metodą badawczą była obserwacja uczestnicząca. Autorzy, członkowie Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, wcielając się w rolę turystów, podróżujących głównie koleją i korzystających z różnych możliwości zakwaterowania prowadzili obserwację zagospodarowania przestrzennego w 6 ośrodkach turystycznych w szczycie letniego sezonu turystycznego, na przełomie lipca i sierpnia. Dokonano waloryzacji ich wybranych elementów zagospodarowania turystycznego i atrakcji turystycznych. W charakterystyce wykorzystano dostępne dane statystyczne GUS, uzupełnione informacjami zaczerpniętymi ze źródeł internetowych poszczególnych miejscowości i gmin. Do weryfikacji rozwoju kierunków turystyki badanych miejscowości wykorzystano strategie poszczególnych gmin oraz Strategię Rozwoju Ziemi Puckiej.

Specyfika zagospodarowania przestrzennego nadbałtyckich miejscowości turystycznych w Polsce

Gminy na południowych brzegach Morza Bałtyckiego charakteryzują się specyficznymi warunkami przyrodniczymi. Jest to Region Pobrzeża Południowobałtyckiego, rozciągającego się od Zatoki Kilońskiej po Zalew Wiślany. Jego część polska tego regionu dzieli się na trzy mezoregiony: Pobrzeża Szczecińskie, Koszalińskie i Gdańskie.

Pobrzeże Szczecińskie wokół Zatoki Pomorskiej, Zalewu Szczecińskiego, ujścia Odry charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu. Łądogłód pozostawił wiele dobrze wykształconych form, m.in.: moreny czołowe, drumliny i ozy. Wysoko wyniesione wzgórza morenowe są silnie porozcinane jarami, wąwozami i dolinami rzeczny. W północnej części Pobrzeża Szczecińskiego występuje wybrzeże klifowe. Najpiękniejszy odcinek wybrzeża klifowego tego regionu ciągnie się na przestrzeni 15 km, od Międzyzdrojów do Świętej Kępy na wyspie Wolin. Są tu liczne jeziora polodowcowe. Pobrzeże Szczecińskie charakteryzuje się bogatą fauną. W dużych kompleksach leśnych występują m.in. sarny, jenoty czy borsuki, natomiast w rzekach i jeziorach żyje wiele gatunków ryb (m.in. liny, sandacze, jak i chroniony głowacz białopłetwy). Bogata jest także flora regionu. Występują tu różne rodzaje lasów (iglaste, liściaste, jak i mieszane), często podmokłe o bogatej roślinności runa. Na południe od Szczecina rozciąga się Puszcza Bukowa z dobrze zachowanym starodrzewem bukowym. W Puszczy Goleniowskiej występuje najliczniejsza w Polsce populacja cisa pospolitego. Na stanowiskach muraw kserotermicznych odnaleźć można wiele gatunków traw i storczyków. W bezpośrednim sąsiedztwie zbiorników wodnych zachowały się także unikatowe bagna i torfowiska, porośnięte rzadkimi (często chronionymi) roślinami, jak np. rosiczka okrągłolistna i bagnica torfowa. Ważnym dla ochrony przyrody jest Woliński Park Narodowy, obejmujący część największej polskiej wyspy – Wolina (Borzyszkowski, Grzegorzczak, Walczak, 2021).

Pobrzeże Koszalińskie rozciąga się od doliny Parsęty aż po przylądek Rozewie, i także ukształtowane zostało podczas ostatniego zlodowacenia. Nadmorski pas Wybrzeża Słowińskiego to równina akumulacyjna, gdzie występują moreny czołowe (Góra Chełmska pod Koszalinem) i sandr (północna część Wysoczyzny Damnickiej), zaś tereny położone bardziej w głąb lądu mają charakter równinnych, morenowych wysoczyzn, przeciętych dolinami rzek i odcinkami pradolin. W północnej części tej krainy, na Wybrzeżu Słowińskim, występują charakterystyczne dla stref przybrzeżnych formy ukształtowania terenu (klify, wydmy) z mnogością gatunków rzadkich roślin, grzybów i zwierząt. Ciekawym elementem krajobrazu Pobrzeża Koszalińskiego są jeziora przybrzeżne, powstałe z zatok morskich, stopniowo odcinanych od morza piaszczystymi mierzejami – na ogół płytkie, rozległe, o słabo rozwiniętej linii brzegowej (jeziora Kopań, Bukowo, Jamno). Część tego Pobrzeża objęta jest różnymi formami ochrony przyrody. Są tu liczne rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary objęte programem „Natura 2000”, głównie w dolinach rzek oraz na licznych terenach podmokłych, w celu ochrony bagien i torfowisk. Są one ważnym i wartym zachowania elementem przyrody, a wraz z otaczającymi je lasami stanowią miejsce do życia dla przedstawicieli zagrożonej wyginięciem fauny i flory. Są tu bardzo zróżnicowane i bogate ekosystemy; obok

siebie występują lasy iglaste, liściaste i mieszane z wieloma przykładami starodrzewu (nadmorskie bory bażynowe, buczyny, grądy, olszyny bagienne, łągi jesionowo-olszowe), suche i wilgotne wrzosowiska, zespoły roślinności porastającej torfowiska wysokiego typu atlantyckiego, łąki. Ochronie podlega m.in. będąca reliktem epoki lodowej malina moroszka (rezerwat „Janiewickie Bagno” w gminie Sławno) oraz gatunki paproci (Staszek, Kistowski, Niecikowski, Wiśniewski, 2021).

Pobrzeże Gdańskie zlokalizowane jest we wschodniej części Pobrzeża Południowobałtyckiego, otaczając półkole Zatokę Gdańską, pomiędzy przylądkiem Rozewie a Żuławami Wiślаныmi. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem izolowanych płatów wysoczyznowych o wysokości kilkudziesięciu metrów, (tzw. kęp) oraz mierzei i rozległej delty Wisły. W przeważającej części jest to obszar nizinny, słabo urozmaicony, pocięty głębokimi dolinami rzek przymorza. Znajdują się tu również fragmenty moreny czołowej ze zlodowacenia bałtyckiego oraz wysoczyzna morenowa, która charakteryzuje się kępami opadającymi ku morzu stromymi, klifowymi stokami. Wzniesienia te rozdzielone są płaskimi, częściowo zabagnionymi pradolinami. Żuławy Wiślane są jedyną w Polsce depresją. Pobrzeże Gdańskie charakteryzuje się również bogatą florą. Rozpościerają się tu m.in. lasy sosnowe oraz buczyny, a także torfowiska z rzadkimi roślinami reliktowymi. Na brzegu Zatoki Puckiej specyficzny element rzeczywistej szaty roślinnej stanowią nadmorskie słonawy z gatunkami halofilnymi. Przyroda podlega tu ochronie na obszarze trzech parków krajobrazowych (Mierzei Wiślanej, Nadmorskiego, Wysoczyzny Elbląskiej) i 26 rezerwatów przyrody. Utworzono także 13 specjalnych obszarów ochrony siedlisk i 7 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Staszek i in., 2021).

Poza uwarunkowaniami przyrodniczymi, dla atrakcyjności turystycznej omawianego terenu równie istotne jest dziedzictwo kulturowe, materialne i niematerialne. Do uwarunkowań materialnych zaliczymy przede wszystkim zabytki (głównie sakralne), infrastrukturę portową i obiekty militarne. Natomiast do uwarunkowań niematerialnych – zwłaszcza kulturę ludową (język i gwara, obyczaje i zwyczaje) oraz imprezy kulturalne.

W nadmorskich miejscowościach województwa zachodniopomorskiego znajdują się cenne obiekty sakralne: kościoły zlokalizowane, m.in. w Chwarszczanach i Wolinie. Innymi istotnymi obiektami kulturowymi są placówki muzealne Szczecina (Muzeum Narodowe i Muzeum Zamku Książy Pomorskich) i Kołobrzegu (Muzeum Oręża Polskiego). Do najważniejszych obiektów militarynych regionu należą twierdze w Świnoujściu i Kołobrzegu. Ponadto przez województwo biegną ważne szlaki turystyczne (Szlak Hanzeatycki, Gotyku Ceglanego i Cysterski) oraz liczne obiekty na Szlaku Romańskim. Do najważniejszych imprez kulturowych należą tu Dni Morza (Szczecin, Kołobrzeg, Świnoujście), Festiwal Wikingów w Wolinie, złoty pojazdów wojskowych oraz Pikniki Wojskowe w Kołobrzegu (Rohrscheidt, 2016).

W miejscowościach przybrzeżnych województwa pomorskiego znajduje się jeden zabytek wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego – Zamek w Malborku i 4 Pomniki Historii – zabytkowa część Gdańska, gdyńskie śródmieście i pole bitwy Westerplatte. Do najciekawszych zespołów sakralnych: opactwo oliwskie, klasztory dominikanów i franciszkanów w Gdańsku. Ważniejsze placówki muzealne to te znajdujące się w Gdańsku m.in. Muzeum Narodowe, Historii Miasta oraz Bursztynu i Europejskie Centrum Solidarności, a także

Muzeum zamkowe w Malborku, Muzeum Stutthof w Sztutowie i Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Najistotniejsze zabytkowe obiekty militarne to gdańska Twierdza w Wisłoujściu i Fort Grodzisko, okręt-muzeum „Błyskawica” i Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni. Interesującymi obiektami technicznymi są także Centralne Muzeum Morskie i Kuźnia Wodna w Gdańsku. W regionie tym duże znaczenie ma kultura kaszubska wyróżniająca się odrębnym stylem architektonicznym, a także językiem (co można zauważyć poprzez dwujęzyczne tablice z nazwami miejscowości). Jej główne ośrodki znajdują się, m.in. w Pucku i Władysławowie. Przez województwo przebiegają ważne szlaki turystyczne, m.in. Szlaki Cysterski, Gotyku Ceglanego, Hanzeatycki oraz szlak Zamków Gotyckich i Zamków Krzyżackich, Szlak Kopernika i Bursztynowy Szlak Greenways (Rohrscheidt, 2016).

Do głównych zadań władz lokalnych należy odpowiednie zabezpieczenie walorów przyrodniczych, a także budowa odpowiedniej infrastruktury, która sprostać ma coraz wyższym oczekiwaniom mieszkańców i turystów (Kwiatkowska, Marks, 2013). Ze względu na zróżnicowane uwarunkowania przyrodnicze (m.in. styk lądu, strefy brzegowej oraz morza, charakteryzujących się odmienną strukturą, funkcjonowaniem oraz dynamiką zmian) oraz gospodarcze (gospodarka morska, w tym zwłaszcza rybołówstwo i transport morski, turystyka morska i nadmorska), polityczne i prawne (wolność mórz, granica morska, władztwo nad akwatoriami, zasobami morza i dna morskiego, obrona brzegu i wojna na morzu), osadnicze (znaczną atrakcyjność, aglomeracje i pustki nadmorskie) i infrastrukturalne (obrona brzegu, porty morskie, podmorskie rurociągi, linie energetyczne i telekomunikacyjne) trudno jest jednoznacznie określić cechy zagospodarowania przestrzennego miejscowości nadmorskich (Michalski, Sypion-Dutkowska, Szymańska, 2017).

Miejscowości te są niezwykle atrakcyjne turystycznie; każdego roku stają się głównymi kierunkami napływu turystów, zwłaszcza w sezonie letnim. Dlatego istotne jest wskazanie składowych, które wpływają na ich zagospodarowanie przestrzenne, a które są silnie związane z ruchem turystycznym – czyli bazy noclegowej, żywieniowej i uzupełniającej oraz dostępność komunikacyjna. Do bazy noclegowej należą: hotele, hostele, pensjonaty, pola namiotowe, kempingi, czy schroniska, jak również sanatoria oraz obiekty rehabilitacyjno-wypoczynkowe. Z bazy żywieniowej korzystają nie tylko dla turyści, lecz również mieszkańcy. Zaliczamy do niej punkty gastronomiczne (piałnie, bufety, lodziarnie), zakłady żywieniowe (restauracje, bary, jadłodajnie, bistra) oraz inne lokale (kawiarnie, herbaciarnie, cukiernie, winiarnie, piwiarnie). Turystyczną bazę uzupełniająca tworzą przede wszystkim obiekty użyteczności publicznej, takie jak: placówki pocztowe, banki i bankomaty, punkty medyczne, obiekty sportowo-rekreacyjne oraz rozrywkowe, a także takie, które umożliwiają mieszkańcom oraz turystom swobodne poruszanie się po miejscowości, jak i dogodne połączenia międzymiastowe (Jażewicz, 2009).

Analizując dane dotyczące bazy noclegowej na omawianym terenie (Tab. 1), zauważono niewielki spadek liczby tych obiektów w okresie 2019–2021, co bez wątplenia spowodowane było sytuacją pandemii COVID-19. Zmniejszenie liczby tych obiektów zaistniało szczególnie w gminie Władysławowo z 349 do 255 (aż o 94), w tym w samym mieście liczba o 44.

Znaczna część bazy noclegowej to pokoje gościnne, nie posiadają one zatem placówek gastronomicznych. Szczególnie widoczne jest to we Władysławowie (z 255 turystycznych obiektów noclegowych tylko 78 miało w 2021 r. placówki

gastronomiczne), natomiast w gminie Kołobrzeg nie miało ich tylko dwa ze 134. Różnice te wynikają z rodzaju obiektów, gdyż w Kołobrzegu przeważają obiekty oferujące zwykle nocleg wraz z wyżywieniem – hotele, zakłady uzdrowiskowe i ośrodki wczasowe. Ponadto, gmina Kołobrzeg oferuje najwięcej całorocznych turystycznych obiektów noclegowych. Dużo słabiej rozwiniętą bazą noclegową miały Hel i Puck.

Tab. 1. Turystyczne obiekty noclegowe w badanych miejscowościach

Lp.	Gmina	Turystyczne obiekty noclegowe		Turystyczne obiekty noclegowe (całoroczne)		Turystyczne obiekty noclegowe wyposażone w placówki gastronomiczne	
		2019	2021	2019	2021	2019	2021
1	Kołobrzeg	153	134	74	75	133	132
2	Ustronie Morskie	90	89	20	18	45	43
3	Ustka	63	54	23	22	50	42
4	Władysławowo	349	255	47	45	86	78
	Władysławowo (miasto)	162	118	23	22	35	28
5	Hel	29	24	9	8	11	11
6	Puck	10	10	5	4	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – stat.gov.pl

Tab. 2. Szczegółowy wykaz turystycznych obiektów noclegowych w badanych miejscowościach

Lp.	Gmina	Hotele	Pensjonaty	Zakłady uzdrowiskowe	Kempingi, pola biwakowe	Ośrodki wczasowe	Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	Pokoje gościnne	Inne*
1	Kołobrzeg	15	3	22	1	14	3	62	14
2	Ustronie Morskie	5	1	1	2	28	2	39	11
3	Ustka	10	–	2	1	14	3	14	10
4	Władysławowo	12	7	1	12	32	2	151	38
	Władysławowo (miasto)	6	4	–	7	6	–	83	12
5	Hel	1	–	–	–	3	1	15	4
6	Puck	2	–	–	1	–	1	5	1

* obiekty agroturystyczne, zespoły domków turystycznych, ośrodki kolonijne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – stat.gov.pl

Obecnie każda miejscowość nadmorska oferuje usługi dla turystów. Większość z nich jednak cechuje intensywny ruch turystyczny jedynie w sezonie letnim (np. Władysławowo, Łeba), niektóre (np. Sopot i Międzyzdroje) utrzymują swoją popularność (oczywiście w mniejszym zakresie), również poza miesiącami letnimi. Znaczna część dawnych osad rybackich dziś stanowi centra turystyki, wskutek czego, mimo posiadania formalnie statusu miejscowości wiejskich, ujęte w sezonie turystycznym nabierają charakteru miejskiego (np. Ustronie Morskie i Sarbinowo). Miejscowości te w ostatnio szybko zmieniają dotychczasowy charakter, przekształcając się w amorficzne obszary zabudowy rekreacyjnej. Tak silny rozwój funkcji turystycznej terenów nadmorskich opiera się m.in. na wykorzystaniu infrastruktury portów handlowych, portów i przystani rybackich, funkcjonowaniu przystani żeglarskich, przystani żeglugi przybrzeżnej, przystani promowych oraz obecności wielu obiektów kultury morskiej i związanych z przyrodą Bałtyku (Studium Uwarunkowań Zagospodarowania..., 2015).

Charakterystyka terenu badań

Największy wzrost zainteresowania wypoczynkiem nadmorskim przypadł na dwudziestolecie międzywojenne. W tamtym czasie do głównych ośrodków turystycznych należały takie miejscowości jak Jurata, Gdynia i Hel. Duży napływ turystów przyczynił się do rozwoju dalszych miejscowości letniskowych – jak np. Kołobrzegu, który pomimo burzliwej historii i posiadania statusu twierdzy, stał się dużym centrum wypoczynkowym za sprawą budowy pierwszych zakładów kąpieli solankowych. Późniejsze przekształcenia dawnych obiektów wojskowych na domy uzdrowiskowe i wypoczynkowe oraz budowa kolejnych zakładów kąpieli, m.in. borowinowych, a także podjęcia produkcji wód mineralnych, sprawiła, że uzdrowisko zyskało status najbardziej popularnego miejsca wypoczynkowego w tej części Europy. Ten szybki rozwój spowodował, że w okresie międzywojennym miasto uznano za uzdrowisko pierwszej kategorii.

Innym miastem o bogatej historii i statusie uzdrowiska jest Ustka – obecnie jedno z najpopularniejszych ośrodków turystycznych. Podobnie jak w innych kurortach, szybki wzrost jej popularności przypadł na okres międzywojenny. Otwarte tam na początku XX wieku pierwsze zakłady lecznicze i sanatoria, wyspecjalizowały się w wodach solankowych i wodach borowinowych, posiadających znaczną zawartość magnezu. Ustka była rekomendowana jako kurort wakacyjny, który odwiedzali turyści z różnych stron Europy. Specyficznym dla Ustki zjawiskiem jest także „poduszka hydrotermiczna” – wskutek różnicy temperatur między morzem i kanałem portowym a lądem, zachodzi tu naturalne oczyszczanie się nad Ustką powietrza z pyłów, które opadają do wody morskiej.

Także Ustronie Morskie, jedna z najpopularniejszych letnich miejscowości, posiada ponad 100-letnią leczniczą tradycję. W czasie, gdy Kołobrzeg zyskiwał na popularności i liczba turystów z każdym rokiem tam wzrastała, pojawiła się potrzeba znalezienia innego miejsca w podobnej okolicy. Ustronie Morskie ze swymi ośrodkami wczasowymi stało się zapleczem dla Kołobrzegu – a później jego partnerem.

W momencie odzyskania przez Polskę dużego dostępu do Morza Bałtyckiego najbardziej popularny był Hel. Miasto będące wtedy jednym z najważniejszych

punktów strategicznych dla Polski, nadal odwiedzane jest przez setki tysięcy turystów. Hel charakteryzuje się pięknymi i bardzo czystymi terenami nadmorskimi. Dodatkowo dobrze zabezpieczone dawne obiekty wojskowe cieszą się dużą popularnością. Do miasta Hel najchętniej zaglądają turyści jednodniowi, którzy korzystają z dobrego jego połączenia z innymi częściami regionu.

Na szlaku turystycznym z Gdyni na Hel znajdują się dwie interesujące miejscowości – Puck i Władysławowo.

W mniej atrakcyjnym Pucku przed wojną powstał największy port rybacki, który obsługiwał handel i transport przez wiele lat. Jest to część etnograficznego regionu kaszubskiego, którego elementy widoczne są w wielu miejscach i reprezentują tutejsze dziedzictwo kulturowe.

Drugą z bram do Półwyspu Helskiego jest Władysławowo. Miejsce to zyskało swoją popularność w podobnym czasie co Hel. Jest chętnie odwiedzane przez rodziny i młodych ludzi. Puck ma własny port rybacki, a także najczystsze wody w tej części basenu Morza Bałtyckiego. Właśnie stąd najwięcej turystów wyrusza na jednodniową wycieczkę na Hel. Popularność tego miasta ma tradycje ukształtowane już w okresie międzywojennym.

Dodatkowym elementem, na który zwrócili tu uwagę autorzy podczas wyboru miejscowości do badań była ich ogólna charakterystyka, w tym: rodzaj gminy, jej powierzchnia oraz liczba mieszkańców i liczba turystów. Dane te pozwoliły na wskazanie istotnych aspektów wpływających na turystyczne zagospodarowanie przestrzenne, kierunek rozwoju miejscowości i jej potencjał gospodarczy.

Analizowane dane (Tab. 3) wskazują na duże zróżnicowanie powierzchni i gęstości zaludnienia badanych miejscowości. Gmina Ustronie Morskie ma powierzchnię 53 km², przy gęstości zaludnienia równiej 64 os/ km² – co wynika tu z małej liczby mieszkańców i wiejskiego charakteru tej gminy. Gmina Puck posiada najmniejszą powierzchnię (5 km²), ale największą gęstość zaludnienia (2205 os/km²), co wiąże się z powiatową rangą Pucka. Z kolei gminą przyjmującą najwięcej jest Kołobrzeg. W sezonie letnim z noclegów korzysta tu aż 153,3 tys. turystów. Osobom oczekującym wypoczynku w mniej turystycznym miejscu polecana jest gmina Ustronie Morskie, jak już wspomniano – zaplecze dla Kołobrzegu. Najmniej turystów w sezonie letnim nocuje w gminie Hel (21,1 tys.), w której bowiem przeważają turyści jednodniowi. Poziom obciążenia turystycznego tych wskazanych gmin jest zróżnicowany – na 1 mieszkańca przypada od 3,0–3,4 turystów nocujących na mieszkańca (Puck, Kołobrzeg) przez 7–9 do 17,2 w gminie Ustronie Morskie (Tab. 3)

Tab. 3. Ogólna charakterystyka badanych gmin (dane z roku 2021)

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców	Gęstość zaludnienia [os/km ²]	Liczba turystów korzystających z noclegów [tys.]	Wskaźnik obciążenia turystycznego
1	Kołobrzeg	Miejska	26	45 713	1758	153,3	3,4
2	Ustronie Morskie	Wiejska	57	3 644	64	62,6	17,2
3	Ustka	Miejska	10	14 954	1495	88*	8,7

4	Władysławowo	Miejsko- -wiejska	42	15 187	362	104,9	6,9
5	Hel	Miejska	23	3 123	136	21,1*	6,6
6	Puck	Miejska	5	11 025	2205	33*	3

*dane z 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – stat.gov.pl

Waloryzacja wybranych elementów zagospodarowania turystycznego i atrakcji turystycznych badanych miejscowości

Waloryzacja turystyczna polega na wyodrębnieniu (dzięki różnorodnym metodom) obszarów, które są najcenniejsze oraz najatrakcyjniejsze dla turystyki. Waloryzacja ta może być określona jako ocena zasobów czy przydatności terenu dla potrzeb turystycznych. Należy ją traktować jako część potencjału rozwojowego danych regionów, przy czym mogą one wykorzystywać atrakcje turystyczne istniejące wcześniej, jak i całkiem nowe (Kruczek, Kurek, Nowacki, 2006).

Waloryzację należy rozumieć jako ocenę punktu/skrawka przestrzeni geograficznej pozwalającą na określenie jego przydatności do rozwoju, zagospodarowania przestrzennego, pełnienia funkcji mieszkaniowej, przemysłowej lub rolniczej (Pukowiec, 2011).

Na podstawie wyników obserwacji uczestniczącej poddano ocenie wybrane elementy zagospodarowania turystycznego w 6 badanych miejscowościach. Wybrano niektóre elementy ich zagospodarowania turystycznego, w tym walory turystyczne, takie jak: promenada/molo, plaża, obiekty noclegowe, dziedzictwo kulturowe, zabytki architektoniczne, budownictwo mieszkaniowe, przestrzeń publiczna. Skala ocen wyniosła od 1 do 5, gdzie:

1 – oznacza stan bardzo zły zarówno w aspekcie wizualnym, jak również w ogólnym zagospodarowaniu przestrzeni – należy zagospodarować lub zrewitalizować obszar ponownie,

2 – oznacza stan zły wymagający podjęcia działań poprawiających obszar pod względem wizualnym lub przestrzennym,

3 – oznacza stan średni wymagający podjęcia działań poprawiających obszar pod względem wizualnym, przestrzennie jest dostatecznie dobrze,

4 – oznacza stan dobry, gdzie zarówno pod względem wizualnym, jak i przestrzennym wymaga nieznacznych poprawek,

5 – oznacza stan bardzo dobry, stanowiący wzór dla innych miejscowości nadmorskich.

Tab. 4. Waloryzacja elementów zagospodarowania turystycznego i wybranych atrakcji turystycznych

Elementy zagospodarowania turystycznego i wybrane atrakcje turystyczne	Uzasadnienie	Ocena
Kołobrzeg		
Promenada/molo	Promenada rozciągająca się między nowoczesnym molo a zabytkową latarnią morską posiada wiele punktów gastronomicznych i małych straganów z pamiątkami. Wizualnie miejsce to jest bardzo czyste i przestronne. .	4
Plaża	Cechami charakterystycznymi kołobrzesckiej plaży są przede wszystkim: czysty, złocisty piasek; istnieje możliwość wypożyczenia leżaków, a w pobliżu znajduje się wiele punktów gastronomicznych. Pomimo dużej liczby turystów, wydaje się ona spokojna.	4
Obiekty noclegowe	Biorąc pod uwagę obiekty noclegowe w mieście, a przede wszystkim te przy plaży, charakteryzują się one dobrą dostępnością i dogodnymi warunkami pobytu, a także małą odległością od punktów usługowych.	3
Dziedzictwo kulturowe	Do najważniejszych materialnych elementów dziedzictwa kulturowego miasta należą: Bazylika Mniejsza pw. Wniebowzięcia NMP, kamienica kupiecka przy ul. Gierczak oraz Baszta Lontowa. Obiekty te swoim stylem zabudowy komponują się z pozostałą zabudową.	5
Zabytki architektoniczne	Do najcenniejszych zabytków architektonicznych należy przede wszystkim obszar starego miasta.	4
Budownictwo mieszkalne	Bliskość zabudowy wielorodzinnej (tzw. tysiącników) względem starego miasta wprowadza chaos przestrzenny.	3
Przeźródź publiczna	Przeźródź publiczna jest dobrze zagospodarowana, znajduje się tutaj wiele miejsc umożliwiających odpoczynek (np. ławki), jak i piękne aleje porośnięte różnobarwnymi krzewami. Istotny walor stanowi ścieżka rowerowa biegnąca wzdłuż rzeki Parsęty w kierunku morza.	5
Ustronie Morskie		
Promenada/molo	W miejscowości nie ma typowej promenady, jest zaś równoległa do plaży, pomiędzy terenami zielonymi. Głównym miejscem spacerowym dla mieszkańców i turystów są dwa główne mola. Ich stan jest dobry.	3
Plaża	Plaża jest stosunkowo czysta, są przy niej punkty gastronomiczne. Piasek jest drobny, złoty, sypki. Pomimo dużej liczby turystów, nie jest ona zatłoczona.	4
Obiekty noclegowe	Znaczną jej część stanowią obiekty wypoczynkowe – całoroczne i zlokalizowane blisko wejść na plażę. Wizualnie są one do siebie podobne. Blisko nich znajdują się punkty usługowe.	3
Przeźródź publiczna	Najchętniej wykorzystywanymi przestrzeniami publicznymi są plaże oraz pasy zieleni, przez które biegną ścieżki prowadzące nad morze wraz z miejscami odpoczynku. Utrzymane są one w dobrym stanie.	4

Ustka		
Promenada/molo	Promenada jest niezwykle czysta i dobrze urządzona. Wzdłuż niej rozciągają się pasy zieleni, które dodają uroku temu miejscu. W powietrzu czuć bryzę morską. Są tutaj punkty gastronomiczne oraz stoiska z pamiątkami i zabawkami.	4
Plaża	Piasek jest czysty, złoty i sypki. Na jej terenie znajdują się punkty, gdzie możliwe jest wypożyczenie leżaków. Wyjątkowo czysta woda, zachęca do kąpeli. Pomimo dużej liczby turystów nie wydaje się przeludniona.	5
Obiekty noclegowe	Obiekty noclegowe są doskonale wkomponowane w zabudowę. Noclegi cechuje zróżnicowany standard, większość z nich zlokalizowana jest w bliskiej odległości od morza.	5
Dziedzictwo kulturowe	Znaczna część miasta posiada zabudowę szachulcową utrzymaną w jednorodnym stylu – są to przede wszystkim budynki z czerwonej cegły, co sprzyja wizualnemu łaadowi przestrzennemu.	5
Zabytki architektoniczne	Do najważniejszych zabytków architektonicznych należą przede wszystkim zabudowa Starego Miasta, Latarnia Morska, Czerwona Szopa i Magazyn Spirytusu.	5
Przestrzeń publiczna	Przestrzeń publiczna w mieście jest bardzo czysta, spójna i harmonijna i dobrze wkomponowana w otaczającą zabudowę oraz swoisty klimat, który panuje w porcie rybackim i okolicy.	5
Władysławowo		
Promenada/molo	Promenada we Władysławowie, znana jest przede wszystkim jako Aleja Gwiazd Sportu, wzdłuż której po dwóch stronach zlokalizowane są punkty gastronomiczne oraz sklepy i stoiska z pamiątkami, a także obiekty rozrywkowe. Niedawno została ona zrewitalizowana, dzięki czemu jest bardzo zadbana. Rosną tam również pojedyncze drzewa i krzewy. Zbyt mała jednak jest ilość terenów zielonych wzdłuż promenady, które chroniłyby przed słońcem.	3
Plaża	Plaża w mieście uchodzi za jedną z najlepszych i najczystszych w regionie. Jest jednak ona niezwykle zatłoczona i gwarma, co może utrudniać wypoczynek.	4
Obiekty noclegowe	W mieście nie ma strefy noclegowej. Obiekty te są niemal „na każdym kroku”. Przy wielu domach znajdują się dodatkowe budynki z pokojami gościnnymi.	3
Przestrzeń publiczna	Przestrzeń tą stanowią przede wszystkich plaża i promenada, które są stosunkowo czyste, w przeciwieństwie do reszty części miasta.	2
Hel		
Promenada/molo	Promenada pozwala na podziwianie wód otaczających Cypel Helski. Prowadzi ona do portu rybackiego, zakończonego betonowym falochronem. Umożliwia ona też okrążenie cypla od strony centrum miasta. Są tam m.in. bunkry i stanowiska ogniowe.	4
Plaża	Plaża zdecydowanie różni się od tych znanych z pozostałych badanych miast; piasek jest znacznie grubszy, a tym samym mniej sypki i mniej przyjemny w dotyku. Woda jest bardzo przejrzysta, a relatywnie niewielka liczba turystów sprawia, że czuje się swobodę i przestrzeń.	4

dziedzictwo kulturowe	Zabudowa jest utrzymana w jednym stylu – są to przede wszystkim budynki z czerwonej cegły i zabudowa szachulcowa	4
przestrzeń publiczna	Przestrzeń publiczna jest dobrze zagospodarowana, choć nie wyróżnia się niczym szczególnym. Mało jest miejsc spoczynkowych (np. ławek).	3
Puck		
Promenada/molo	W mieście nie ma typowej promenady prowadzącej wzdłuż brzegu morza, lecz deptak wraz z molo prowadzącym w głąb zatoki. W pobliżu funkcjonuje ładny port jachtowy, jedna z wizytówek miasta. W okolicy znajduje się dużo punktów gastronomicznych i sklepików z pamiątkami.	4
Plaża	Plaża jest podobna do tej na Helu: niewielka, służy przede wszystkim turystom, ale również wykorzystywana jest do organizacji zawodów na morzu. Jest podzielona na dwie części – wypoczynkową i sportowo-rekreacyjną.	4
dziedzictwo kulturowe	Zabudowa jest utrzymana w jednym stylu – są to przede wszystkim budynki z czerwonej cegły i zabudowa szachulcowa	4
zabytki architektoniczne	Do najważniejszych zabytków należą: kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła, Stary Rynek z ratuszem i fontanną.	4
przestrzeń publiczna	Głównym jej punktem jest rynek, będący dobrze zagospodarowanym miejscem do spędzania czasu wolnego, choć wydaje się mało popularny wśród mieszkańców i turystów.	2

Źródło: Opracowanie własne

Przeprowadzona przez autorów waloryzacja elementów zagospodarowania turystycznego i wybranych walorów turystycznych wszystkich badanych miejscowości umożliwiła stworzenie rankingu, na podstawie oceny średniej z częściowych (od 1 do 5)

Najwyższą średnią ocen uzyskała Ustka, która jest wręcz wzorcową dla pozostałych miejscowości nadmorskich we wszystkich niemal analizowanych aspektach – 4,8 pkt. Najniższą ocenę uzyskało zaś Władysławowo – zaledwie 3,0. Różnice w odbiorze spowodowane są przede wszystkim prowadzoną przez miasta polityką, która to zapewnia odpowiednie warunki rozwoju turystycznego, odpowiadając tym samym na coraz wyższe wymagania związane z turystyką wypoczynkową, przy jednoczesnym zachowaniu ładu przestrzennego (Tab. 5).

Tab. 5. Średnia ocena waloryzacji

Lp.	Miejscowość	Średnia ocena
1.	Kołobrzeg	4,0
2.	Ustronie Morskie	3,5
3.	Ustka	4,8
4.	Władysławowo	3,0
5.	Hel	3,8
6.	Puck	3,6

Źródło: Opracowanie własne

Jako uzupełnienie owej waloryzacji autorzy niniejszej publikacji przestudowali w gminnych dokumentach strategicznych zapisy dotyczące tych elementów i walorów. Istnienie takich zapisów sprzyja rozwojowi turystyki i prawdopodobnie miało wpływ na relatywnie wysoką ich ocenę dla niektórych miejscowości. Natomiast brak takich zapisów może świadczyć o bagatelizowaniu ich znaczenia dla rozwoju gminy.

W zapisach dotyczących Kołobrzegu szczególny nacisk położono na rozwój infrastruktury, a także ujednoczenie oferty turystycznej, koncentrującej się na tzw. turystyce doznań. W planach rozwoju miasta zwrócono uwagę na tereny zielone oraz przybrzeżne w kontekście zrównoważonego rozwoju, co w dalszej perspektywie ma doprowadzić do wzmocnienia wizerunku Kołobrzegu jako miasta ekologicznego i smart (Strategia Rozwoju Miasta..., 2022).

Zupełnie inne działania podejmowane są w Ustroniu Morskim, gdyż na turystyce opiera się cały potencjał gospodarczy gminy. Dlatego jednym z głównych elementów wymienionych w strategii rozwoju tej gminy jest turystyka i przedsiębiorczość mieszkańców, poprzez promowanie jej obszaru i konkurencyjność względem innych miejscowości nadmorskich. Częścią realizacji tego celu ma być m.in. poprawa infrastruktury rekreacyjnej oraz organizowanie imprez przyciągających więcej turystów (Strategia Rozwoju Gminy Ustronie Morskie..., 2016).

Prowadzona polityka rozwoju oparta na Strategii rozwoju lokalnego dla Ustki pozwala na wskazanie tego miasta jako wzoru dla innych miejscowości nadmorskich. Wymieniono działania polegające na wypracowaniu kompleksowego i ujednoczonego produktu turystycznego. Celem jest także przekształcenie i uzupełnienie już istniejącej infrastruktury i dbałość o architekturę, co już pozwoliło na stworzenie spójnego, harmonijnego obrazu miasta, z wyraźnym podziałem na strefy mieszkaniową i turystyczną, odrębnych, lecz uzupełniających się. Istotnym jest również utrzymanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych miasta, tak ważnych dla mieszkańców i turystów, poprzez tworzenie miejsc do prowadzenia aktywnego i zdrowego trybu życia. Jest to jeden z kluczowych elementów rozwoju tzw. turystyki doznań w Ustce (Strategia Rozwoju Miasta Ustka..., 2011).

Kierunki rozwoju turystyki Pucka, Władysławowa i Helu zostały określone w Strategii Rozwoju Ziemi Puckiej (2011). Zakłada ona przede wszystkim rozwój turystyki wypoczynkowej na tych terenach, z uwzględnieniem turystyki aktywnej. Istnieją tam bowiem warunki (zaliczane do najlepszych w Europie), sprzyjające uprawianiu sportów wodnych, np. windsurfingu. Strategia ta zawiera też wskazania dotyczące rozwoju turystyki w gminie Hel, jednak zbyt ogólne. Informacje zawarte na stronie internetowej Urzędu Gminy potwierdzają, że dokument ten jest jedynym zapisem działań związanych z rozwojem turystyki (Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej..., 2016).

W osobnej strategii rozwoju sporządzonej dla gminy Puck wskazano wiele trudności rozwoju turystyki, pomimo dogodnego położenia geograficznego tej gminy – m.in. niewystarczającą liczbę miejsc noclegowych oraz zbyt małą ilość piaszczystych plaż. Zdaniem autorów, szansą dla gminy są dogodne warunki dla uprawiania sportów wodnych w Zatoce Puckiej; przy odpowiedniej organizacji pozwoliłoby to na wzmożenie ruchu turystycznego, a tym samym dałoby poprawę stanu gospodarki miasta. Cele strategiczne zawarte w dokumencie dotyczą ulepszeń infrastruktury przybrzeżnej, a także jej popularyzacji w mediach społecznościowych. Zakłada

się również wzmożone propagowanie dziedzictwa kulturowego tej ziemi, co również może wpłynąć na wzrost liczby turystów (Strategia Rozwoju Gminy..., 2021).

Władysławowo jako miasto opierające swoją gospodarkę na turystyce wypoczynkowej boryka się z wieloma problemami, które wynikają z jej sezonowości. Mała skala to działalność prywatna związana z zakwaterowaniem oraz wyżywieniem nie jest w stanie sprostać tak dużej popularności tego miasta – istnieje więc potrzeba podjęcia konkretnych działań mających za zadanie poprawę istniejącego stanu. Strategia rozwoju lokalnego do 2030 roku zakłada modernizację infrastruktury technicznej oraz poziomu świadczonych usług, które sprostałyby coraz większym oczekiwaniom turystów i doprowadziłyby do zmiany tamtejszej turystyki – z sezonowej na całoroczną. Duże walory przyrodnicze, będące jednym z głównych powodów wyboru tego miejsca na spędzenie wakacji, stanowią o potencjale Władysławowa. Dodatkowo, rozwój portu morskiego będącego obecnie ważnym elementem infrastrukturalnym, ze względu na rybołówstwo i transport, pozwalają na wzrost funkcji miasta o elementy niezwiązane z turystyką (Strategia Rozwoju Gminy..., 2021).

Podsumowanie

Sześć miejscowości nad Bałtykiem posiada ogromny potencjał turystyczny, nie zawsze jednak w pełni wykorzystany, co stwierdzili autorzy na podstawie liczby turystów je odwiedzających. Przykładem na to jest m.in. Puck, który, mimo swego znacznego potencjału turystycznego w postaci dziedzictwa kulturowego, jest stosunkowo rzadko wybierany przez turystów.

Pozostałe 5 badanych miejscowości, wręcz „obleganych” przez nich (zwłaszcza w sezonie letnim), rozwija się i swe zagospodarowanie przestrzenne w związku z tą funkcją. Zaobserwowano jednak pozytywne i negatywne cechy tego procesu. Spośród badanych miejscowości najbardziej swym ładem przestrzennym wyróżnia się Ustka. Autorzy uznali ją za wzorcową nadmorską miejscowość turystyczną w Polsce – ze względu na harmonijność zabudowy, dobrze wyeksponowane dziedzictwo kulturowe oraz nowoczesną i zadbaną przestrzeń publiczną (zwłaszcza plażę i promenadę). Najgorzej zaś ocenili oni Władysławowo, gdzie odnaleźli wiele przykładów chaosu przestrzennego, m.in. nieodpowiednio zagospodarowaną i zaniedbaną przestrzeń publiczną, co częściowo wynika z dużej sezonowości ruchu turystycznego.

W większości dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju 6 analizowanych gmin znajduje się wiele zapisów dotyczących rozwoju turystyki, co w przypadku miejscowości o tak dużym potencjale turystycznym wydaje się oczywiste, jednakże zdarza się, że takich wytycznych jest brak lub są zbyt ogólne, dotyczą kilku gmin. Na przykład Hel, opiera swoje działania na Strategii Rozwoju Ziemi Puckiej, opracowaniu zawierającym jedynie ogólne informacje dotyczące możliwości rozwoju turystyki na tym obszarze. Autorzy rekomendują więc stworzenie strategii rozwoju dla gminy Hel, zważywszy na jej duże znaczenie dla nadmorskiej turystyki.

Literatura

- Borzykowski, J., Grzegorzczak, I., Walczak, M., (2021). *Regionalna geografia fizyczna Polski. Pobrzeże Szczecińskie*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Jażewicz, I., (2009). Rozwój turystyki w miejscowościach nadmorskich środkowego wybrzeża na przykładzie Poddąbia. *Słupskie Prace Geograficzne*, 6, 45–61.
- Kruczek, Z., Kurek, A., Nowacki, M., (2006). *Krajoznawstwo: zarys teorii i metodyki*. Kraków: Wyd. Proksenia.
- Kwiatkowska, D., Marks, E., (2016). Zagospodarowanie turystyczne terenów nadmorskich w Polsce – przykład Helu – Półwyspu Helskiego, Sopotu i Ustki. *Zeszyty Naukowe. Turystyka i rekreacja*, 1(17), 239–252.
- Michalski, T., Sypion-Dutkowska, N., Szymańska, W., (2017). Kondygnacja dla potrzeb gospodarki budowlanej na warunkach budowy i nadmorskich. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 37, 101–117.
- Rohrscheidt, A., (2016). *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*. Poznań: Wyd. KulTour.
- Staszek, W., Kistowski, M., Niecikowski, K., Wiśniewski, P., (2021). *Pobrzeże Koszalińskie*. W: Richling, A., Solona, J., Macias, A., Balon, J., Borzyszkowski, J., Kistowski, M., (red.), *Regionalna Geografia Fizyczna Polski*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Staszek, W., Kistowski, M., Niecikowski, K., Wiśniewski, P., Borzyszkowski, J., Grzegorzczak, I., (2021). *Pobrzeże Gdańskie*. W: Richling, A., Solona, J., Macias, A., Balon, J., Borzyszkowski, J., Kistowski, M., (red.), *Regionalna Geografia Fizyczna Polski*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Strategia Rozwoju Gminy Ustronie Morskie na lata 2016–2020+*, e-Infolex sp. z o. o., Ustronie Morskie
- Strategia Rozwoju Gminy Władysławowo do roku 2030*, 2021, Urząd Gminy Władysławowo, Władysławowo
- Strategia Rozwoju Miasta Kołobrzeg*, Karłowski, M., Kotliński, A., Wołczek, P., Jamróz, N., Kołobrzeg
- Strategia Rozwoju Miasta Puck na lata 2021–2030*, Urząd Gminy Puck, Puck
- Strategia Rozwoju Miasta Ustka do roku 2020*, 2011, Wydział Rozwoju Lokalnego i Integracji Europejskiej Urzędu Miasta Ustka, Ustka
- Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016–2025*, Stowarzyszenie Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka, Puck
- Studium Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi*, Instytut Morski w Gdańsku, Gdańsk

Notka biograficzna o autorze: Aleksandra Nędza, inż., Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, studentka V roku gospodarki przestrzennej; brązowa medalistka III i IV oraz srebrna medalistka V Międzynarodowej Olimpiady Geopolitycznej, członek Zarządu Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego; główne zainteresowania badawcze: zagospodarowanie przestrzenne krajów skandynawskich; geopolityka, a w szczególności geostrategia i gry sztabowe.

Biographical note of author: Aleksandra Nędza, eng., Pedagogical University of Cracow, 5th year student of spatial management; bronze medallist of the 3rd and 4th and silver medallist of the 5th International Geopolitical Olympiad, member of the Board of the Student

Scientific Association of Geographers at the Pedagogical University; main research interests: spatial management of Scandinavian countries; geopolitics, especially geostrategy and staff games.

e-mail: aleksandranedza7@gmail.com

Notka biograficzna o autorze: Szymon Matlingiewicz, inż., Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, student V roku gospodarki przestrzennej; członek Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego; główne zainteresowania badawcze: gospodarka przestrzenna, w tym gospodarowanie odnawialnymi źródłami energii.

Biographical note of author: Szymon Matlingiewicz, eng., Pedagogical University of Cracow, 5th year student of spatial management; member of the Student Scientific Association of Geographers of the Pedagogical University; main research interests: spatial management, including management of renewable energy sources.

e-mail: szymek826@gmail.com